

Лекція №3

Тема 3. ФІЗИЧНІ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦІ ЯК СУБ'ЄКТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Ознаки фізичних осіб-підприємців як суб'єктів підприємницької діяльності.
2. Вимоги до фізичної особи, що має намір стати підприємцем.
3. Порядок державної реєстрації ФОП, державна реєстрація припинення ФОП.

3.1. Ознаки фізичних осіб-підприємців як суб'єктів підприємницької діяльності

Регулюванню діяльності фізичної особи-підприємця присвячена глава 5 ЦК України, яка має назву «Фізична особа-підприємець» та глава 13 ГК України «Громадянин як суб'єкт господарювання. Особливості статусу інших суб'єктів господарювання».

Здійснення підприємницької діяльності *фізичними особами без створення юридичної особи* є найпростішою формою підприємництва, що здійснюється від свого імені, на свій ризик громадянами, **які відповідають всім майном, що належить їм на праві приватної власності, за своїми зобов'язаннями у сфері підприємництва** (за винятком майна, на яке відповідно до закону не може бути звернене стягнення). Вимоги кредиторів фізичної особи-суб'єкта підприємництва задовольняються за рахунок належного їй майна, на яке може бути звернене стягнення.

На відміну від інших форм підприємництва дана форма не припускає створення юридичної особи, об'єднання майна і внесків осіб, а ґрунтується на приватному господарюванні.

Перевагою даної організаційно-правової форми є:

– можливість реєстрації підприємництва не тільки за основним, але і за тимчасовим місцем проживання громадянина;

- можливість поєднання такої діяльності з іншими не забороненими чинним законодавством видами діяльності;
- самостійне прийняття рішень щодо управління майном, виділеним для заняття підприємницькою діяльністю;
- відсутність імперативів щодо формування тих чи інших майнових фондів;
- можливість легкого вилучення прибутку та незв'язаність такого вилучення з формальностями;
- спрощений перелік необхідної документації та порядок її ведення;
- можливість тимчасового призупинення обраної діяльності та наступного поновлення у вигідний для себе час;
- спрощений (у порівнянні з юридичними особами) порядок повного припинення підприємництва;
- мінімальний розмір грошових витрат громадянина при необхідності оплати реєстраційного збору, при одержанні ліцензій;
- спрощений порядок бухгалтерського обліку та звітності, в тому числі податкової;
- спрощений порядок оподаткування;
- можливість більш легко пристосовуватись до змін тенденцій на ринку – попиту на ті чи інші товари;
- немає жорсткої залежності від механізму ціноутворення, характерного для комерційних структур.

Недоліками підприємництва без утворення юридичної особи є:

- обов'язок фізичної особи відповідати по зобов'язаннях, що виникли у процесі його діяльності як підприємця, усім своїм майном. При цьому, межі такої майнової відповідальності поширюються, як правило, на все майно, що належить громадянину на праві приватної власності. Зазначена обставина обумовлює високий ступінь майнового та інших ризиків даної організаційно-правової форми;
- законодавчі обмеження стосовно предмета передбачуваної підприємницької діяльності (деякі з них можливо здійснювати тільки шляхом утворення юридичної особи, причому певних організаційно-правових

форм)(До прикладу: аудиторська діяльність, проведення технічних випробувань та досліджень; добування та реалізація корисних копалин тощо – обмеження, обумовлені нездатністю громадянина здійснювати максимально широкий спектр бажаних видів діяльності, наявністю професійних, освітніх і матеріальних можливостей підприємця.

3.2. Вимоги до фізичної особи, що має намір стати підприємцем

Обов'язковою вимогою для індивідуальних підприємців є державна реєстрація. Внаслідок цього вони набувають статусу суб'єктів підприємництва. Якщо громадянин не пройшов реєстрацію, хоча фактично займається підприємницькою діяльністю, він не набуває вказаного статусу. Закон пов'язує виникнення останнього не з фактичним заняттям підприємництвом, а з державною реєстрацією як суб'єкта підприємництва.

Для реалізації права на підприємницьку діяльність слід дотримуватися встановлених законом обмежень:

- пов'язаних із монополією держави на ту чи іншу діяльність;
- пов'язаних із спеціальними вимогами щодо суб'єкта;
- пов'язаних із спеціальним правовим статусом особи (не допускається заняття підприємницькою діяльністю наступних категорій громадян: військовослужбовців, службових осіб органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, господарського суду, державного нотаріату, а також органів державної влади і управління, які покликані здійснювати контроль за діяльністю підприємств. Ці положення закріплено спеціальним законодавством України, що регулює той чи інший напрям діяльності державних органів та їх посадових осіб: Закони України «Про державну службу», «Про міліцію», «Про прокуратуру» та ін.);
- пов'язаних із часовими обмеженнями судом, як спеціальної міри захисту суспільства від рецидиву скоєння обмеженими у цьому праві особами правопорушень (особи, яким суд заборонив займатись певною діяльністю, не

можуть бути зареєстровані як підприємці з правом здійснення такого виду діяльності, стосовно якого і встановлена заборона до закінчення строку, винесеного вироком суду. Таке обмеження не може бути більше застосоване терміном більше, ніж на 5 років. Обмеження виду діяльності, що прямо вказана вироком суду, не забороняє займатись іншим видом діяльності).

Визначальним для виникнення підприємницької правосуб'єктності є суб'єктивний намір займатись підприємництвом та реальні дії, що направлені на реалізацію підприємницької правоздатності (чи по усуненню причин, що стають на перешкоді для цього) в активній чи пасивній поведінці. До активних дій відноситься добровільне залишення особою державної служби та статусу державного службовця, клопотання про дострокове погашення судимості, мобілізація свого майна, розробка бізнес-плану тощо. До пасивних – вичікування перебігу встановлених судом чи законом строків, заборони чи обмеження на зайняття підприємництвом.

3.3. Державна реєстрація ФОП, документи, що подаються для реєстрації фізичних осіб як суб'єктів підприємницької діяльності, припинення ФОП.

Ви вирішили працювати тільки на себе, відкрити власний бізнес і стати приватним підприємцем (ФОП)? Це означає, що вам потрібно пройти процедуру реєстрації і офіційно зареєструвати свою діяльність.

Відповідно до Цивільного кодексу України право займатися підприємницькою діяльністю має дієздатна фізична особа після досягнення нею 18 років. Але майже на увазі, що чинне законодавство не всім дозволяє займатися підприємницькою діяльністю. Наприклад, не можуть стати підприємцями окремі категорії державних службовців (включаючи військовослужбовців), працівники органів прокуратури, СБУ, МВС, судів, та особи, яким заборонено здійснювати певні види діяльності за рішенням суду.

Ви не входите до цих категорій? Тоді почнемо...

Спочатку вам потрібно визначитись, якими видами підприємницької діяльності ви будете займатися у якості приватного підприємця. Потім, зважаючи на цю інформацію, за допомогою КВЕД (державного класифікатора видів економічної діяльності) потрібно вибрати один основний та декілька додаткових видів діяльності. Їх можна обрати про запас, зважаючи на майбутню перспективу розвитку бізнесу.

До вибору видів діяльності вам потрібно поставитись абсолютно серйозно, оскільки існують види діяльності для яких потрібно отримати ліцензію або патент. Також перед походом до державного реєстратора потрібно визначитися з вибором системи оподаткування, на якій ви плануєте працювати.

Процедура реєстрації ФОП

Реєстрація ФОП здійснюється за місцезнаходженням майбутнього підприємця, наприклад у Києві можна зареєструватися з будь-якою пропискою, але реєстрація ФОП буде за місцем прописки.

Процедура реєстрації визначається згідно Закону України № 755.

Майте на увазі, що з 01.01.2016 адміністративні послуги реєстрації також можуть виконувати і органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації та нотаріуси. Органи місцевого самоврядування отримують повноваження по державній реєстрації, якщо відповідна місцева рада ухвалить таке рішення.

Для проведення процедури реєстрації громадянин може звернутися до суб'єкту державної реєстрації (держреєстратору, до органу місцевого самоврядування, до місцевої держадміністрацію) або до нотаріуса особисто або через уповноважену ним особу. Також існує можливість відправки необхідних документів поштою з описом вкладення або по електронній пошті з описом, що містить відомості про надіслані документах в електронній формі.

Документи для реєстрації ФОП

Для проведення реєстрації необхідно подати наступні документи:

- Заповнена реєстраційна картка (форма 10) на проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця (ФОП). Реєстраційна картка заповнюється машинодруком або від руки друкованими літерами;

- Ідентифікаційний код (копія);
- Паспорт;
- При здійсненні реєстрації ФОП довіреною особою (нотаріально завірена копія довіреності на виконання цих дій).

Документи в паперовій формі приймаються за описом, примірник якого видається заявнику з відміткою про дату отримання документів.

Також одночасно із заявою про державну реєстрацію майбутній підприємець може подати заяву про обрання спрощеної системи оподаткування. Держреєстратор робить її скан і за допомогою електронної пошти передає до податкової інспекції. Або ви можете самостійно подати заяву про перехід на спрощену систему в податковій протягом 10 календарних днів.

А особа, яка планує відразу працювати на загальній системі оподаткування і сплачувати ПДВ, може одночасно із заявою про держреєстрацію подати реєстраційну заяву про добровільну реєстрацію як платника ПДВ за затвердженою формою.

Скільки триває процедура

Документи, які було надано при державній реєстрації, розглядаються протягом 24 годин після їх надходження, крім вихідних та святкових днів.

Адміністратор Єдиного держреєстру в день проведення реєстраційної дії передає в інформаційні системи держорганів (органів статистики, податкової служби та Пенсійного фонду) відомості про реєстрацію нового підприємця. Одночасно в електронній формі до фіскальних органів передаються копії заяви про обрання спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційної заяви про добровільну реєстрацію як платника ПДВ, якщо вони додавалися до заяви про реєстрацію ФОП.

Після проведення цих дій процедура реєстрації ФОП закінчується.

Зверніть увагу, що українське законодавство не вимагає від фізичної особи підприємця наявності печатки. Але якщо ви вважаєте, що вона потрібна для додання солідності документам, то можете її виготовити. Для цього потрібно звернутися до однієї з фірм, які займаються виготовленням печаток.

Державна реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця проводиться у разі: прийняття фізичною особою-підприємцем рішення про припинення підприємницької діяльності; смерті фізичної особи-підприємця; постановлення судового рішення про оголошення фізичної особи померлою або визнання безвісно відсутньою; постановлення судового рішення про визнання фізичної особи, яка є підприємцем, недієздатною або про обмеження її цивільної дієздатності; постановлення судового рішення про припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця.

Процедура закриття ФОП

Згідно редакції Закону України від 2016 року "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань" наразі в Україні діє спрощена процедура припинення діяльності ФОП.

Її тривалість 1 день!

Для проведення процедури закриття приватному підприємцю потрібно подати державному реєстратору пакет наступних документів:

- паспорт (оригінал);
- заповнену заяву на реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця.

У випадку, коли документи надає представник, потрібно мати також і нотаріальну довіреність.

Після закінчення процедури прийняття документів, державний реєстратор видає довідку про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності ФОП.

Після отримання довідки ви звільняєтесь від сплати податків. Вам потрібно знищити печатку, якщо ви її маєте, та закрити розрахунковий рахунок в банку, якщо він був відкритий. Майте на увазі, що в залежності від системи оподаткування вам необхідно сплатити податки/внески за поточний місяць.

Раніше ліквідація ФОП тривала декілька місяців, оскільки передбачала ряд заходів пов'язаних з публікацією повідомлення про закриття СПД, подачі довідок 3-ЄСВ, 22-ОПП в реєстраційну службу і пенсійний фонд.

Перевірки під час закриття ФОП в Україні

Вашу діяльність припинено, але це ще не кінець...

Після отримання довідки від держреєстратора про зняття з реєстраційного обліку ви маєте пройти перевірки податкової інспекції і пенсійного фонду на рахунок заборгованості та правильності сплати податків і внесків.

Тобто ви не зобов'язані проходити обов'язково перевірку, але маєте розуміти процес і бути готовими до перевірок. Законодавство України дає право податковій провести перевірку за останні 3 роки від дати закриття вашого СПД

Іншими словами: **підприємницьку діяльність припинено, але відповідальність за свої дії під час ведення підприємницької діяльності нікуди не зникає.**

Можливі правові наслідки здійснення підприємницької діяльності без реєстрації

1. У випадках, коли фізична або не зареєстрована у державних органах, це є ознакою фіктивної діяльності суб'єкта господарювання та дає підстави звертатися до суду про припинення діяльності фізичної особи. При цьому звертаємо увагу! У випадках, коли фізична особа без реєстрації

уклала договори, вона має їх виконувати та не повинна оспорювати з причин, що начебто вона не є підприємцем.

2. Провадження господарської діяльності без державної реєстрації тягне накладення штрафу від двадцяти (340 гривень) до ста (1700 гривень) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

3. Оформлення інших дозвільних документів (ліцензії, патенти, дозволи тощо) без державної реєстрації буде неможливим.